

Beperkte consumptie vrijgevallen spaarloon

Op 15 september jongstleden is het spaarloon, dat gespaard is vanaf 2006 tot en met 2009, vrijgegeven. Het kabinet had daarmee voor ogen de Nederlandse economie te stimuleren. Uit onderzoek met behulp van het CentERpanel blijkt dat het vrijgegeven spaarloon de binnenlandse consumptie slechts beperkt verhoogt.

In september van dit jaar is ruim vier miljard euro aan spaarloon vrijgekomen. Het kabinet hoopt dat hiermee extra uitgaven worden gedaan die de economie stimuleren. Bij de deblokkering in 2003 werd er door het CPB van uitgegaan dat dit zou leiden tot 0,25 procentpunt extra consumptie. Deze toename heeft een tijdelijk karakter en betreft het naar voren halen van consumptie. Het CPB gaat ervan uit dat het effect nu in dezelfde orde van grootte zal liggen. Dit betekent dat ongeveer vijftien procent van het vrijgekomen spaarloon zal worden aangewend voor consumptie (CPB, 2010).

Met een spaarloonregeling kunnen werknemers belastingvrij een deel van hun brutoloon sparen. Per kalenderjaar geldt een maximaal belastingvrij bedrag van 613 euro. Normaal gesproken staat het spaarloon minimaal vier jaar op een geblokkeerde spaarrekening. Tijdens deze periode kunnen werknemers in principe niet beschikken over de gespaarde bedragen. Voor een aantal bestedingsdoelen is het wel toegestaan het geld eerder van de rekening te halen, zonder dat er belasting over moet worden betaald. Voorbeelden van deze bestedingsdoelen zijn de aankoop van een eigen woning, de financiering van een studie, de start van een eigen onderneming, onbetaald verlof en kosten van kinderopvang.

Opname en consumptie spaarloon

Om de gevolgen van het vrijgekomen spaarloon nader te onderzoeken en om inzicht te krijgen in de consumptiedoelinden van het spaarloon heeft CentERdata in het weekend van 9 oktober een vragenlijst over het spaarloon uitgezet in het CentERpanel. Dit panel bestaat uit Nederlandse huishoudens die iedere week thuis een vragenlijst invullen via internet. Het gaat om een representatieve steekproef, die geheel is opgebouwd uit een kanssteekproef. Dit betekent dat de steekproef is samengesteld door willekeurige trekkingen van huishoudens in Nederland en zelfselectie geen rol speelt. Huishoudens zonder internet krijgen een Net.Box in bruikleen, waarmee zij de vragenlijsten kunnen beantwoorden via de televisie.

De vragenlijst is voorgelegd aan alle personen in het panel tussen twintig en zeventig jaar. In totaal hebben 1527 personen de vragenlijst ingevuld. Van die respondenten hebben er 525 spaarloon opgebouwd. De vragenlijst richt zich vervolgens op respondenten die spaarloon hebben opgebouwd. Hiervan heeft 38 procent dit bedrag in zijn geheel opgenomen of is dit nog van plan, drie procent neemt het bedrag deels op, 46 procent neemt het niet op en twaalf procent heeft het indirect al opgenomen via een lijfrente, hypotheek of een ander bestedingsdoel waarmee het spaarloon voortijdig opgenomen mag worden. De overige één procent weet nog niet wat ze met het vrijgekomen spaarloon gaan doen.

Van de 241 respondenten die het vrijgekomen spaarloon niet opnemen en niet indirect al opgenomen hebben, zegt 83 procent dit niet te doen omdat ze het geld niet nodig hebben. 31 procent van de respondenten geeft aan dat de lage rente of de vermogensrendementsheffing een reden is om het spaarloon niet op te nemen.

Voor de personen die spaarloon opnemen is het relevant te weten wat zij ermee doen. Zij kunnen het geld op een spaarrekening zetten of aanwenden voor consumptieve bestedingen zodat de economie gestimuleerd wordt. Verder kunnen de extra uitgaven ten goede komen aan de binnenlandse consumptie of aan consumptie in het buitenland, bijvoorbeeld op vakantie. De 215 personen die het spaarloon geheel of gedeeltelijk opnemen hebben in totaal 237 bestemmingen voor het geld aangegeven. Daarbij kon iemand maximaal de drie belangrijkste bestemmingen aanvinken (tabel 1).

53 procent van de 215 personen zet het geld geheel of gedeeltelijk op een spaarrekening of gaat het beleggen. Elf procent van de personen gebruikt het

Tabel 1

Bestemmingen voor vrijgekomen spaarloon.

Bestemming	Aantal personen	Percentage personen dat deze bestemming kiest
Sparen of beleggen	115	53
Woning	38	18
Schuld	23	11
Huishouden	18	8
Auto	14	7
Elektronica	11	5
Overig	18	8

HENDRI ADRIAENS
Senior onderzoeker bij
CentERdata

MARIKE KNOEF
Onderzoeker bij CentER-
data en promovendus aan
de Universiteit van Tilburg

JAN NELISSEN
Senior onderzoeker bij
CentERdata

geld om een schuld af te lossen. 42 procent van de personen die het spaarloon opnemen consumeert het geld. Daarbij wordt de bestemming vakantie in het buitenland slechts zes keer genoemd. De meeste bestedingen zijn dus binnenlands van aard. In veel gevallen wordt het spaarloon aan de woning besteed, zoals de keuken, meubels, onderhoudswerkzaamheden of een verbouwing. Dit geldt voor 42 procent van de personen die het spaarloon voor consumptie gebruikt. Daarnaast gaat het spaarloon ook relatief vaak op aan reguliere huishouduitgaven, voor twintig procent van de personen, of elektronica, voor twaalf procent. In totaal wordt ongeveer zestien procent van het vrijgekomen spaarloon direct geconsumeerd. Dit komt nagenoeg overeen met de aanname van het CPB, dat ongeveer vijftien procent van het vrijgekomen spaarloon wordt aangewend voor consumptie.

Achtergrondkenmerken

Het opnemen van het spaarloon en het uitgeven ervan aan consumptieve bestedingen is vervolgens gerelateerd aan verschillende achtergrondkenmerken door middel van een logit-model, waarmee gelijktijdig de invloed van verschillende variabelen onderzocht kan worden. Deze kenmerken zijn leeftijd, geslacht, inkomen, aantal kinderen, woningbezit en opleidingsniveau. Tabel 2 toont de gemiddelde marginale effecten van het geschatte model. Er wordt gevonden dat 55-plussers relatief vaak het vrijgevalen spaarloon opnemen; gecorrigeerd voor andere achtergrondkenmerken nemen zij het vrijgekomen spaarloon twaalf procentpunten vaker op dan personen jonger dan 55 jaar. Het vrijgevalen bedrag wordt ook vaker opgenomen in sterk stedelijke gebieden, met 1.500 tot 2.500 adressen per vierkante kilometer. Dit gebeurt hier negen procentpunt vaker in vergelijking met niet sterk stedelijke gebieden. Huishoudens zonder kinderen nemen relatief minder vaak het vrijgevalen spaarloon op; het verschil bedraagt bijna dertien procentpunten in vergelijking met huishoudens met kinderen.

Tabel 2 geeft ook een overzicht van de gemiddelde marginale effecten van het geschatte model met betrekking tot het wel of niet aanwenden van het opgenomen spaarloon voor consumptieve doeleinden. Er wordt gevonden dat personen met een netto huishoudinkomen van minder dan 2.400 euro per maand het opgenomen spaarloon significant vaker consumeren. Een derde van de personen die spaarloon opnemen heeft een netto huishoudinkomen van 2.400 euro of minder. Voor alle mensen die spaarloon opnemen geldt ook dat mensen die in een sterk stedelijk gebied wonen het opgenomen spaarloon relatief vaak aanwenden voor consumptie; het verschil bedraagt vijftien procentpunten. Huishoudens zonder kinderen, dan wel met één kind, consumeren het opgenomen spaarloon relatief minder vaak dan huishoudens met meerdere kinderen. Het vrijgekomen en opgenomen spaarloon van mannen wordt minder vaak geconsumeerd dan dat van vrouwen. Gecorrigeerd voor overige kenmerken is het verschil zestien procentpunten. De leeftijd van de respondent, de aanwezigheid van een partner en het educatieniveau hebben geen significant effect op het wel of niet consumeren van het vrijgekomen spaarloon.

Het vrijgeven van het spaarloon lijkt, mede gezien het feit dat het voornamelijk het naar voren halen van consumptieve bestedingen betreft, daarmee meer een symbolische dan een economische waarde te hebben

Conclusie

Uit een enquête onder een representatieve steekproef Nederlandse huishoudens blijkt dat minder dan de helft van de personen die daartoe in de gelegenheid is het vrijgevalen spaarloon opneemt. Opname geschiedt relatief vaak door 55-plussers en door huishoudens met kinderen. Deze twee groepen blijken relatief vaak het opgenomen geld te gebruiken voor bestedingen aan de woning of auto. Verder vindt opname in verhouding vaker plaats door personen woonachtig in sterk stedelijke gebieden. Van degenen die het spaarloon opnemen, gebruikt minder dan de helft het

opgenomen bedrag voor consumptieve uitgaven. Het opgenomen spaargeld wordt relatief vaak geconsumeerd door mensen met een relatief laag netto huishoudinkomen en mensen die in een sterk stedelijk gebied wonen. Daarentegen consumeren mannen en huishoudens met geen of met maximaal één kind het opgenomen spaarloon minder vaak.

Het totale effect is dat slechts zestien procent van de vrijgekomen spaarlouwen aangewend zal worden voor consumptie. Dit stemt nagenoeg overeen met de verwachtingen van het Centraal Planbureau. Conform hun berekeningen betekent dit een naar voren gehaalde consumptie van ongeveer 0,25 procentpunt verspreid over 2010 en 2011. Hierbij is rekening gehouden met het bedrag dat besteed zou worden zonder vrijgeven van de recent opgebouwde spaartegoeden. Al met al is het effect van het naar voren halen van de besteding van spaarloonmidelen op de economie zeer beperkt. Het vrijgeven van het spaarloon lijkt, mede gezien het feit dat het voornamelijk het naar voren halen van consumptieve bestedingen betreft, daarmee meer een symbolische dan een economische waarde te hebben.

Tabel 2

Gemiddelde marginale effecten voor het opnemen van spaarloon en consumptieve bestedingen, conditioneel op het opnemen van het spaarloon (in procenten).

Variabele	Opnemen	Variabele	Consumeren
Leeftijd 55 jaar en ouder	12,14**	Mannen	-15,85**
Geen kinderen	-12,68***	Geen kinderen	-20,91***
Sterk stedelijk gebied	9,11*	Eén kind	-17,39**
		Huishoudinkomen gelijk aan of kleiner dan 2400 euro	23,61***
		Sterk stedelijk gebied	14,58**

* Significant op tienprocent-niveau; ** significant op vijfprocent-niveau; *** significant op éénprocent-niveau.

